Derin Tarih

DT

Özel Sayı 13

TÜM BİLDİKLERİNİZ TARİH OLACAK 2018 | FİYATI 27 TL | KKTC 29 TL

Türk-İslam Sanatlarının Gözbebeği

Hat Sanatı

ISSN 2548-7639

albaraka'nın katkılarıyla

Scanned with CamScanner

İÇİNDEKİLER

01 **Bizden Size**
Mustafa Armağan

04 **Takdim**

18 **Kûfî ve Neshî**
Dr. Ahmet Gedik

22 **Kur'an Kitabeti**
Prof. Dr. Mehmet Emin Maşalı

30 **Ahmed Şemseddin Karahisârî**
Talip Mert

34 **Hat Sanatı ile Kaligrafi ve Grafik Sanatları**
Dr. M. Savaş Çevik

46 **Hilye-i Şerife**
Şerif Hamideddin Tektaş

63 **Mahmud Celaleddin Efendi**
Ahmet Koçak

66 **Tâ'lik Hattı**
Mustafa Parıldar

80 **Hat Sanatının Uygulama Alanları**
Doç. Dr. Mehmet Memiş

88 **Abdullah Zühdî Efendi**
Ali Hüsrevoğlu

106 **Mehmed ve Osman Özçay ile Söyleşi**
Konuşan: Doç. Dr. Fatih Özkafa

114 **Sâmi Efendi**
M. Sami Kanbaş

122 **Mehmed Nazif Bey**
Abdurrahman Depeler

124 **Teknoloji ve Hat**
Doç. Dr. Muhammet Abay

130 **Hasan Rıza Efendi**
Elif İlter

146 **Reîsülhattâtîn'e Dair**
Mustafa Armağan

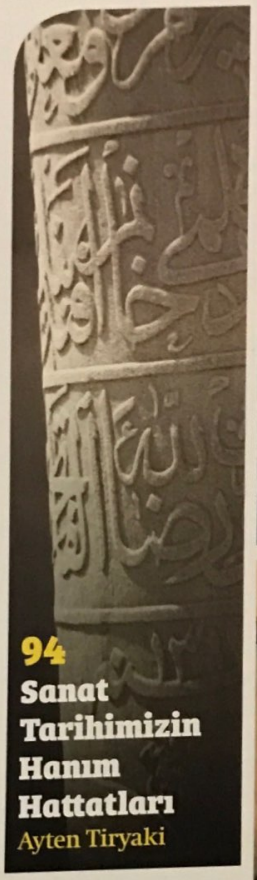
152 **İsmail Hakkı Altunbezer**
Ferhat Kurlu

154 **Mustafa Halim Özyazıcı**
Orhan Altuğ

160 **Arap Hattatlar**
Sami Naddah

170 **Muhsin Demirel ile Söyleşi**
Konuşan: Mustafa Armağan

178 **Bibliyografya**
Yusuf Ünal

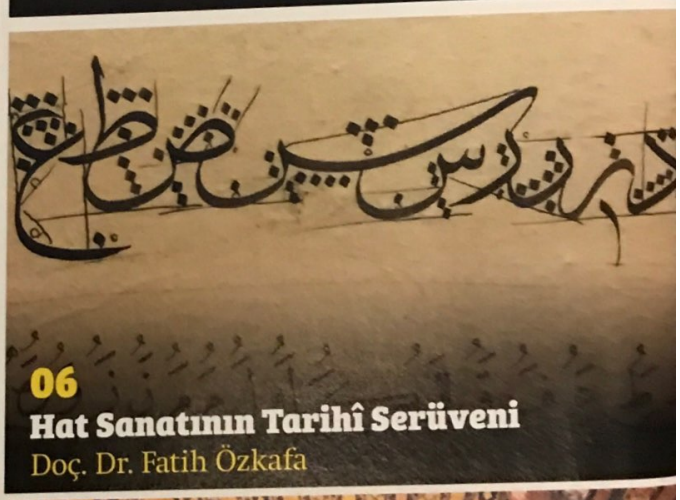

94
Sanat Tarihimizin Hanım Hattatları
Ayten Tiryaki

164
Hezârfen Bir Hattat NECMEDDİN OKYAY
Prof. Dr. h. c. Uğur Derman

06
Hat Sanatının Tarihî Serüveni
Doç. Dr. Fatih Özkafa

98
Mehmed Şevkî Efendi
Doç. Dr. Yusuf Bilen

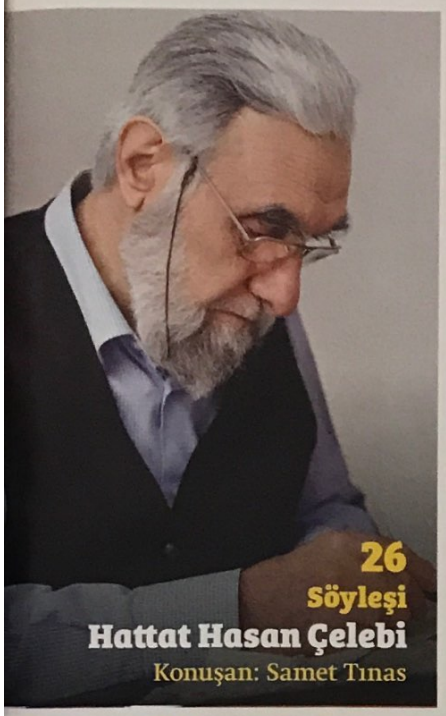

70
Kazasker Mustafa İzzet Efendi
İsmail Orman

Scanned with CamScanner

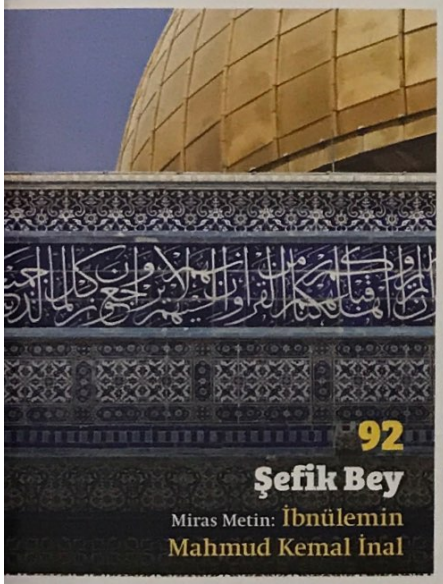

26
Söyleşi
Hattat Hasan Çelebi
Konuşan: Samet Tınas

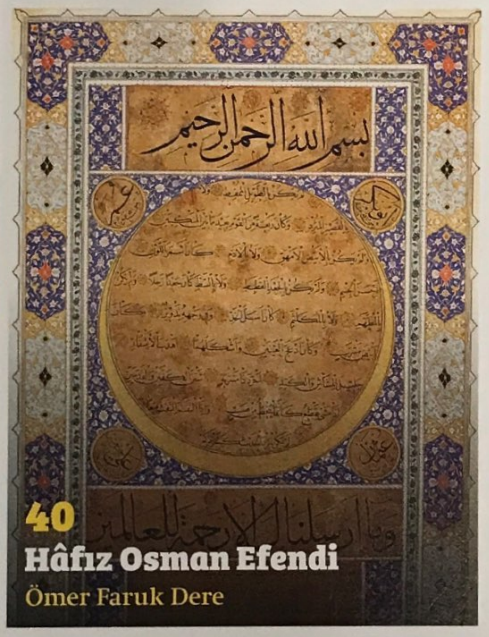

50
İki Büyük Osmanlı Hattatı
Ali Uğur Karataş

92
Şefik Bey
Miras Metin: İbnülemin
Mahmud Kemal İnal

40
Hâfız Osman Efendi
Ömer Faruk Dere

136
Son Reîsü'l-Hattâtîn: Hacı Kâmil Akdik
Kuddusi Doğan

56
Hat Sanatı Siyaset Sahnesine İner mi?
Prof. Dr. İsmail Kara

Derin Tarih
Tüm Bildikleriniz Tarih Olacak!

Özel Sayı 13, Aralık 2018
ISSN 2147-0553

İmtiyaz Sahibi
Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş. Adına
MUSTAFA ALBAYRAK

Genel Yayın Yönetmeni
MUSTAFA ARMAĞAN

Yayın Koordinatörü
ÖZLEM KOCUKELİ ÖZBAY

Yazı İşleri Şefi
SAMET TINAS

Bilimsel Editör
DOÇ. DR. FATİH ÖZKAFA

Editörler
HAVVA AKDAĞ, BÜŞRA SEZGİN ÖZTÜRK
CAFER TALHA ŞEKER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
BURHAN İSTENCİ

Yayın Kurulu
FAHAMEDDİN BAŞAR, MEHMET FATİH CAN,
MEHMET ÇELİK, ADNAN DEMİRCAN, MUSTAFA KAÇAR
AVNİ ÖZGÜREL, AHMET UÇAR, MÜFİD YÜKSEL

Danışma Kurulu
AHMET AĞIRAKÇA, ALİ BİRİNCİ
UĞUR DERMAN, D. MEHMET DOĞAN
EKREM BUĞRA EKİNCİ, MEHMET GENÇ, ŞİNASİ GÜNDÜZ
HÜSREV HATEMİ, İSMAİL KARA, KEMAL KARPAT
AYKUT KAZANCIGİL, MUHARREM KESİK
MAHMUD EROL KILIÇ, HEATH W. LOWRY, ÜMİT MERİÇ
ZİYAÜDDİN SERDAR, NORMAN STONE, RAMAZAN ŞEŞEN

Grafik-Tasarım
METİN TAHA YILMAZ

Grafiker Yardımcısı
CANAN AYTAŞ

Sosyal Medya: SUAT ÖZDEMİR

Fotoğraf
MUSTAFA CAMBAZ, SEDAT ÖZKÖMEÇ

Reklam
Genel Müdür: ABDULLAH HANÖNÜ
Genel Müdür Yardımcıları: ZİYA KADAM
GÜLAY BAYRAK ALTINDAĞ
Reklam Grup Müdürü: BİHTER ÖĞÜTCÜ
Reklam Müdürü: AYŞEGÜL DAG
Rezervasyon Müd: ABDULLAH BİLGİÇ 0212 4676565 (1727)
Mail: abdullah.bilgic@reklampiri.com

Baskı
ÖZCAN URAL (Satın Alma ve Baskı Müdürü)

Satış - Pazarlama - Abone ve Dağıtım
0212 467 17 17
BİRLİKTE DAĞITIM A.Ş.
www.birlikte.com.tr
abone@derintarih.com
okurhatti@derintarih.com

Basım
Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Sancaktepe, İstanbul 0216 585 90 00

Kurumsal Dağıtım
Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.
Samandıra, İstanbul 0216 585 90 00
www.turkuvazmatbaacilik.com

İletişim - Yönetim Yeri
Maltepe Mah. Fetih Cad. No: 6
34010 Zeytinburnu, İstanbul 0212 467 65 05
www.derintarih.com - iletisim@derintarih.com

Her hakkı mahfuzdur. Dergideki yazı, fotoğraf ve diğer görsellerin izin alınmadan veya kaynak gösterilmeden her türlü ortamda çoğaltılması yasaktır.

Kapak görseli Fatih Özkafa tarafından çekilmiştir. Ayasofya Camii kubbesinde Kazasker Mustafa İzzet Efendi hattıyla Nur 24/35.

albayrak Medya

Scanned with CamScanner

Celî Yazının Üstadı: Sâmi Efendi

Hat Sanatının bütün dallarında mâhir olan Sâmî Efendi celî yazıda temayüz etmişti. Sanatkâr tarafının yanında nüktedanlığı, kendisine has huyları ve hoş sohbetiyle Sâmî Efendi...

MAHMUD SAMİ KANBAŞ medineli@gmail.com

Bir hattat tahayyül edin ki, atalarından yüzyıllardır tevârüs eden bir sanatın bütün dallarını en mükemmel şekilde muhafaza etmiş, geliştirmiş ve mirasçılarına değerini birkaç kat artırarak bırakmış olsun. İşte bu hattat Sâmi Efendi mahlasıyla bilinen İsmâil Hakkı Efendi'dir.

13 Mart 1838 tarihinde İstanbul'da, Fatih'in Haydarhâne Mahallesi'nde, Saraçhâne civârında doğmuş; sıbyan mektebindeki ilk öğretiminden sonra bir miktar Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Hayatının tamamını İstanbul'da geçirmiş ve doğduğu ev hâriç, toplam üç evde ikâmet etmiştir. Dâimî olarak oturduğu, aynı zamanda vefat ettiği evi, Fatih'in Horhor Caddesi'ndeki Molla Hüsrev sokağındaydı. 1970'li yıllara kadar yerinde olan, fakat sonra yıkılan bu ev iki katlı, ahşap bir yapıydı.

Sâmi Efendi'nin oturduğu ve kira karşılığında yazlık olarak kullandığı diğer evi ise yeri tam olarak tespit edilemese de Üsküdar/Altunizâde/Tophanelioğlu Caddesi'ndeydi.[1] Bu evin, kızı Saâdet Hanım'ın 1902 yılında vefat etmesinden sonra kiralandığı, 1904 yılından sonra ise Sâmi Efendi'nin hâlen ayakta olan ve perişan bir vaziyette bulunan, Çengelköy/Görgeç sokaktaki evi satın aldığı ve yaz aylarını burada geçirmeye başladığı gözönünde bulundurulursa, Tophânelioğlu'ndaki yazlığında ancak birkaç sene ikâmet ettiği anlaşılır.

Sâmi Efendi'nin babası Hacı Mahmud Efendi, annesi ise Nefise Hanım'dır. Babasının hac vazifesini îfâ ettiği ve yorgancılıkla meşgul bir kâhya olduğu, vefatının ardından yüklüce bir miktar borç bıraktığı ve Sâmi Efendi'nin bu borçları yazdığı hat levhaları sayesinde kolaylıkla ödediği bilinmektedir.

Fatma isminde bir hanımla evlenen Sâmi Efendi'nin Şâdiye ve Saâdet isminde iki kızı dünyaya gelmiştir. Fakat kaderin cilvesi olarak, çocukları yönüyle pek mutlu olamamıştır. Nitekim büyük kızı Şâdiye Hanım henüz evlenemeden genç yaşta vefat etmiş, diğer kızı Saâdet Hanım ise Nişân Kalemi memurlarından Suâd Bey'le evlenmiş, çok geçmeden 20 Ocak 1903 Pazartesi günü o da Hakk'ın rahmetine kavuşmuş ve Fatih Camii Hazîresi'ne defnolunmuştur. Saâdet Hanım'ın vefatına çok üzülen Sâmi Efendi'nin gönlünden şu beyit dökülmüştür:

Cevr ü sitemin eyleyerek gün be gün efzûn
Bıktırdı beni cân ü cihandan felek-i dûn.

İki kızını da genç yaşta kaybeden, özellikle de küçük kızının vefatına dayanamayan Sâmi Efendi'nin eşi Fatma Hanım sinir hastalığına yakalanmış, doktor tavsiyesi üzerine Üsküdar / Tophanelioğlu'nda yazlık bir ev kiralanarak oraya taşınılmıştır. Burada nisbeten sâkin ve huzurlu bir hayat yaşayan Sâmi Efendi, çok geçmeden, 25 Haziran 1904 Cumartesi günü hanımını da kaybetmiş, o da Fatih Camii hazîresine defnolunmuştur. Birkaç yıl içinde kızlarını ve hanımını peşpeşe kaybeden Sâmi Efendi, geride biricik torunu Mahmud Suadâ (Araz) ile kalakalır.

19 Ekim 1899 Perşembe günü Sâmi Efendi'nin Horhor'daki evinde dünyaya gelen Mahmud Suadâ Bey, annesini kaybettiğinde henüz üç yaşındadır. Dedesi Sâmi Efendi vefat edinceye kadar onun himayesinde kalmıştır. Hiç çocuğu olmayan Suadâ Bey 1979 yılında vefat etmiş ve Feriköy mezarlığına defnolunmuştur.

Orta boylu, esmerce, kır sakallı, iri bıyıklı, enli bir vücuda sahip olan Sâmi Efendi, zeki, hoş meşrep, muhabbet dolu, anlayışlı ve müsâmahakâr biriydi. Yaşadığı dönem itibâriyle etrafındakilerden saygı gören, sanatkâr biri olarak dönemindeki hattatlara karşı asla kıskançca davranmayan, tevâzû sâhibi bir zattı. Meşk için kendisine mürâcaat eden talebeyi gerektiğinde muasır hattatlara delâlet ederek "O benden daha ehildir, ona gidin" derdi.

Kendisine Râkım'ı artık geçtiğini söyleyen arkadaşı Hattat Tahsin Efendi'ye: "Râkım geçilemez, onu geçmek isteyen geri döner!" şeklindeki cevabı ya da yazdığı herhangi bir yazıyı talebelerine gösterip "Hata varsa, Allah'ı severseniz söyleyin" diye sorması, hürmetinden ayağını öpmek isteyen bir dervişi bundan vazgeçirip elini öpmeye râzı etmesi, ne denli tevâzu sâhibi olduğunu gösterir.

Yemeğin iyisini severdi. Aşçısı Halil Ağa kendisi için güzel yemekler yaptığı ve işinin ehli olduğu için ev halkı tarafından çok sevilirdi. Etli yemekleri tercih ettiği

Scanned with CamScanner